

Перцева Ж. Роки, відданні улюбленій справі [до 100-іччя з дня народження Т.Т. Чорної] / Ж. Перцева // Медичний університет. – 2020. – № 9/10. – С. 10.

РОКИ, ВІДДАННІ УЛЮБЛЕНІЙ СПРАВІ

(до 100-іччя з дня народження Чорної Тамари Трохимівни)

Жаннета Перцева,
директор музею історії ХНМУ

Травень – святий місяць Перемоги – є й місяцем, подарувавши життя доктору медичних наук, професору, завідувачу кафедри інфекційних хвороб ХНМУ Т.Т. Чорній. 1 травня цього року їй виповнилося б 100 років. Вона народилася 1920 року в с. Жолоби, що на Вінниччині, в селянській родині. Батько помер, коли дочці було півтора року. Дітей залишилося п'ятеро, але мати спромоглася всім дати освіту. Четверо стали вчителями, а Тамара обрала медицину. Після закінчення школи в 1938 році вона поступила до Київського медичного інституту. У цей же період почалася її медична діяльність, бо водночас з навчанням вона працювала вакцинатором в районній санепідстанції, а потім медсестрою інфекційного відділення.

Навчання в інституті було перервано війною. Київський медінститут був спочатку евакуйований до Харкова, де вона, працюючи в шпиталі, зустріла свого тяжко пораненого брата, а потім до Челябінську. Саме тут Т.Т. Чорна в 1942 році закінчила інститут. Вона пригадувала, як разом з подругами у вантажному вагоні їхала до Москви за призначенням на фронт. Тут вона отримала звання військлікаря III рангу і направлена на Сталінградський фронт лазаретним лікарем окремої роти водолазів. На все життя закарбувалися в її пам'яті події першого періоду служби, коли загинули майже всі солдати роти, а далі були Ленінградський, 2-ий та 3-ій Прибалтійські фронти. Тамара Трохимівна врятувала життя багатьом пораненим, за що й була відзначена медалями і орденом Вітчизняної війни II ступеня.

Після закінчення війни Тамара Трохимівна працювала епідеміологом, а згодом головним лікарем районної санепідстанції. З 1951 р. почалося її навчання в клінічній ординатурі Київського медичного інституту, після закінчення якої Т.Т. Чорна була призначена асистентом кафедри інфекційних хвороб цього ж інституту. У 1956 р. вона захистила кандидатську дисертацію, присвячену імунодіагностиці черевного тифу в умовах антибіотикотерапії. Її вчителями були відомі науковці – Л.В. Громашевський,

А.М. Зюков, Б.Я. Падалка, О.Ф. Білібін та ін. У 1968 р. вона стала доцентом тієї ж кафедри і невдовзі почала працювати над докторською дисертацією.

У 1969 р. Т.Т. Чорну було обрано на посаду завідувачої кафедрою інфекційних хвороб Харківського медичного інституту. Дисертацію доктора медичних наук, яка була присвячена особливостям перебігу інфекційних хвороб в осіб похилого віку, вона захистила в 1973 р., а в 1976 р. їй було присвоєно звання професора.

Основним напрямком наукової роботи керівника та співробітників кафедри стали функціональні та морфологічні дослідження в галузі етіопатогенетичного лікування інфекційних хвороб. За допомогою гастрографа вивчалися кишкові ензими й моторна функція шлунку та кишок хворих на дизентерію; для проведення біопсії слизової оболонки кишечника використовувався оригінальний пристрій, майже атравматичний порівняльно з іншими пристроями (автор Т.Т. Чорна), що надавав можливість проводити морфологічні та гістохімічні методи обстеження хворих на кишкові інфекції. Для ранньої діагностики дизентерії було впроваджено імунофлуоресцентний метод, який згодом у зв'язку з поширенням на той час епідемій та пандемій грипу був застосований і для діагностики цієї інфекції. Був розроблений новий напрямок лікування, зокрема, аерозольотерапія грипу, ГРВІ та їх ускладнень.

Професор Т.Т. Чорна чутливо прислухалася до усіх новацій в галузі науки. З поширенням інтересу до імунології на кафедрі почали впроваджувати імунологічні дослідження. За результатами роботи було отримано патент на метод діагностики дизентерії за допомогою лімфоцитотоксичного тесту. Черговим напрямком вивчення інфекційної патології стала бешиха. Було розроблено комбіноване лікування хворих на бешиху з використанням препарату хлорофіліпт та імуностимулюючих засобів. З розвитком технічного прогресу і лазерної техніки на кафедрі вперше в інфектології почав розроблятися новий напрямок лікування – метод лазеротерапії. У процесі роботи сформувалася творча співдружність з Українським фізико-технічним інститутом м. Харкова. У результаті такої співдружності був отриманий патент на спосіб лікування бешихи. Ефективність комбінованої терапії з використанням аерозольного методу введення антибіотиків та лазерного опромінення була підтверджена також у хворих на гострі пневмонії, що ускладнили грип та ГРВІ. Останнім напрямком наукових досліджень Т.Т. Чорної були ангіни, де був розроблений спосіб локального лікування антибіотиками у вигляді пінистого аерозолі та показана перспективність використання такого методу. Досягнення школи вчених-інфекціоністів, яку очолювала Тамара Трохимівна, були викладені більш ніж в 300 наукових публікаціях. Під її керівництвом підготовлено 10 кандидатських та 1 докторська дисертації.

Велику увагу Тамара Трохимівна приділяла роботі студентського наукового гуртка, залученню студентів до наукової роботи з вивчення тропічних інфекцій студентами-іноземцями. Вже у перший рік роботи Т.Т. Чорної на кафедрі була проведена наукова студентська конференція з тропічних інфекцій (1970 р.), які потім стали традиційними. Багато гуртківців зв'язали свою подальшу долю з роботою у галузі інфектології. Зі студентів-гуртківців склались і наукові кадри.

Т.Т. Чорна була високо досвідченим клініцистом, педагогом, вченим, наставником молоді, вона передавала їй свої знання, досвід, любов до професії. Лекції професора та практичні заняття були завжди змістовними, носили проблемний характер, відображали сучасні досягнення медичної науки, були нерозривно пов'язані з практикою. Тамара Трохимівна була лікарем з великої літери. Кожен хворий для неї – «нерозгорнена книга, яку потрібно ретельно вивчити». Відтак ця завжди енергійна й готова допомогти людина навчала студентів не тільки діагностиці, лікуванню, але й умінню підбадьорити словом, чуйному ставленню до хворих. Вона годинами не відходила від ліжка хворого, який перебував у критичному стані. Якщо виникали складні ситуації стосовно діагнозу, то перевагу Тамара Трохимівна завжди надавала клініці, яку називала «богинею» при вирішенні діагностичних ситуацій.

Плідну науково-педагогічну роботу Т.Т. Чорна успішно поєднувала з науково-організаційною діяльністю. Вона була членом Правління Асоціації інфекціоністів України. Під її опікою були проведені 1-й (1978 р.) та 3-й (1983 р.) з'їзди інфекціоністів України, які відбулись у Харкові.

Простота в спілкуванні, відданість своїй професії, висока освіченість, чесність, красива мова назавжди полонили душу кожного, кому довелося стати учнем Т.Т. Чорної або спілкуватися з нею. Тамара Трохимівна гарно знала й любила твори Лесі Українки, класичну вітчизняну та зарубіжну літературу, мала свій скромний поетичний доробок. Вона виховала доньку, яка теж стала лікарем, а онук обрав її шлях – професію інфекціоніста. Він вже відомий спеціаліст у цій галузі, наразі його думки з приводу коронавірусу можна почути в різних телешоу.

Вже будучи в пенсійному віці, Т.Т. Чорна продовжувала працювати на кафедрі на посаді професора. Померла вона 23 травня 2016 р., віддавши 62 роки улюбленій справі, ставши прикладом виконання обов'язку й людяності для починаючих медичну практику лікарів.